

(i) Printed Pages : 7

Roll No.

(ii) Questions : 9

Sub. Code :

0	1	3	4
---	---	---	---

Exam. Code :

0	0	0	2
---	---	---	---

B.A./B.Sc. (General) 2nd Semester
(2053)

PHILOSOPHY (In all Mediums)

Paper : Logic

Time Allowed : Three Hours]

[Maximum Marks : 90

Note :—Attempt FIVE questions in all, by selecting ONE from each unit. Question No. 9 is compulsory. All questions carry equal marks.

UNIT—I

1. Write a note on the concepts of terms and proposition by highlighting their significance in logic.
2. Explain the rules applied in a square of opposition of propositions by assuming each proposition to be True and False.

UNIT—II

3. Write an explanatory note on the three fundamental laws of Thought.
4. Explain the concepts of conversion and obversion by explaining the nature of Immediate Inference.

UNIT—III

5. What are the different rules for valid categorical syllogisms ? Discuss.
6. Introduce the different rules for different symbols used in truth table and solve the following :
 - (i) $p \supset [(p \vee q) \cdot q]$
 - (ii) $(p \vee q) \supset (p \cdot q)$

UNIT—IV

7. Explain the concept of Induction and different forms of Induction.
8. What do you understand by Causation ? Explain in detail.

UNIT—V

9. Attempt any **NINE** of the following :
 - (1) Define Logic.
 - (2) What is Deduction ?
 - (3) What is Induction ?
 - (4) What is Inference ?
 - (5) What is Argument ?
 - (6) What is Syllogism ?
 - (7) What are contrary propositions ?
 - (8) If 'E' is True in square of opposition, what will be the status of other propositions ?

(9) Give three names of Moods.

(10) What are Figures ?

(11) Solve : $p \supset \sim q$.

(12) What is contraposition ?

(13) What is conversion ?

(14) What is obversion ?

(15) Differentiate between Immediate and Mediate Inference.

(हिन्दी माध्यम)

नोट :— कुल पाँच प्रश्न करें। प्रत्येक यूनिट में से एक प्रश्न का चयन करें। प्रश्न नं. 9 अनिवार्य है। सभी प्रश्नों के समान अंक हैं।

यूनिट-I

1. तर्कशास्त्र में पदों और तर्कवाक्यों के महत्व पर प्रकाश डालते हुए उनकी अवधारणाओं पर एक नोट लिखिए।
2. प्रत्येक तर्कवाक्य को सत्य और असत्य मानकर तर्कवाक्य के विरोध के न्याययुक्त में प्रयुक्त होने वाले नियमों की व्याख्या कीजिए।

यूनिट-II

3. विचार के तीन मूलभूत नियमों का एक व्याख्यात्मक नोट लिखें।
4. तत्काल अनुमान की प्रकृति की व्याख्या करते हुए रूपांतरण और विमुखता की अवधारणाओं की व्याख्या करें।

यूनिट-III

5. मान्य श्रेणीबद्ध न्यायवाक्य के विभिन्न नियम क्या हैं ? चर्चा करें।
6. सत्यता सारणी में प्रयुक्त विभिन्न प्रतीकों के लिए भिन्न-भिन्न नियमों का परिचय दीजिए और निम्नलिखित को हल कीजिए :

(i) $p \supset [(p \vee q) \cdot q]$

(ii) $(p \vee q) \supset (p \cdot q)$

यूनिट-IV

7. प्रेरण की अवधारणा और प्रेरण के विभिन्न रूपों की व्याख्या करें।
8. कारकत्व से आप क्या समझते हैं ? विस्तार में व्याख्या करें।

यूनिट-V

9. निम्नलिखित में से कोई नौ प्रश्न कीजिए :

(1) तर्क को परिभाषित कीजिए।

(2) कटौती क्या है ?

(3) प्रेरण क्या है ?

(4) अनुमान क्या है ?

(5) तर्क क्या है ?

(6) न्यायवाक्य क्या हैं ?

(7) विपरीत तर्कवाक्य क्या है ?

(8) यदि विपक्ष के न्याययुक्त में E सत्य है, तो अन्य तर्कवाक्यों की स्थिति क्या होगी ?

(9) भावों के तीन नाम दीजिए।

(10) अंक क्या होते हैं ?

(11) हल करें : $p \supset \sim q$ ।

(12) विपरीत स्थिति क्या है ?

(13) मत-परिवर्तन।

(14) विमुखता क्या है ?

(15) तत्काल और मध्यस्थ अनुमान के बीच अंतर करें।

(ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ)

ਨੋਟ :— ਹਰੇਕ ਯੂਨਿਟ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਕੁੱਲ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 9 ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਅੰਕ ਬਰਾਬਰ ਹਨ।

ਯੂਨਿਟ—I

1. ਤਰਕ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਕੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦੀਆਂ ਧਾਰਨਾਵਾਂ 'ਤੇ ਇੱਕ ਨੋਟ ਲਿਖੋ।
2. ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨੂੰ ਸਹੀ ਅਤੇ ਗਲਤ ਮੰਨ ਕੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਦੇ ਵਰਗ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

ਯੂਨਿਟ—II

3. ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਤਿੰਨ ਬੁਨਿਆਦੀ ਨਿਯਮਾਂ 'ਤੇ ਵਿਆਖਿਆਤਮਕ ਨੋਟ ਲਿਖੋ।
4. ਤਤਕਾਲ ਅਨੁਮਾਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਨੂੰ ਸਮਝਾ ਕੇ ਪਰਿਵਰਤਨ ਅਤੇ ਅਪਵਾਦ ਦੀਆਂ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

ਯੂਨਿਟ—III

5. ਵੈਧ ਸ਼੍ਰੇਣੀਬੱਧ ਸਿਲੋਜੀਜ਼ਮ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਨਿਯਮ ਕੀ ਹਨ ? ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
6. ਸੱਚ ਸਾਰਣੀ ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਗਏ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਨਿਯਮ ਪੇਸ਼ ਕਰੋ ਅਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰੋ :
 - (i) $p \supset [(p \vee q) \cdot q]$
 - (ii) $(p \vee q) \supset (p \cdot q)$

ਯੂਨਿਟ—IV

7. ਇੰਡਕਸ਼ਨ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਅਤੇ ਇੰਡਕਸ਼ਨ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰੂਪਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
8. ਕਾਰਨਕਾਰੀ (Causation) ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਸਮਝਦੇ ਹੋ ? ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਸਮਝਾਓ।

ਯੂਨਿਟ—V

9. ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨੌਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ :
 - (1) ਤਰਕ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਓ।
 - (2) ਕਟੌਤੀ ਕੀ ਹੈ ?
 - (3) ਇੰਡਕਸ਼ਨ ਕੀ ਹੈ ?
 - (4) ਅਨੁਮਾਨ ਕੀ ਹੈ ?
 - (5) ਦਲੀਲ ਕੀ ਹੈ ?
 - (6) ਸਿਲੋਜੀਜ਼ਮ ਕੀ ਹੈ ?

- (7) ਵਿਰੋਧੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਕੀ ਹਨ ?
- (8) ਜੇਕਰ ਵਿਰੋਧ ਦੇ ਵਰਗ ਵਿੱਚ 'E' ਸਹੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਹੋਰ ਪ੍ਰਸਤਾਵਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਕੀ ਹੋਵੇਗੀ ?
- (9) ਮੂਛਾਂ ਦੇ ਤਿੰਨ ਨਾਮ ਦੱਸੋ।
- (10) ਅੰਕੜੇ ਕੀ ਹਨ ?
- (11) ਹੱਲ : $p \supset \sim q$.
- (12) ਨਿਰੋਧ ਕੀ ਹੈ ?
- (13) ਪਰਿਵਰਤਨ ਕੀ ਹੈ ?
- (14) ਅਪਵਾਦ ਕੀ ਹੈ ?
- (15) ਤਤਕਾਲ ਅਤੇ ਵਿਚੋਲੇ ਅਨੁਮਾਨ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਕਰੋ।